

Media vallankäyttäjänä ja vallankäytön välineenä

1. Tavoitteet ja aineistot

Hanke tuottaa tietoa, jolla kysymykseen median vallasta 2000-luvun tieto- ja viestintäintensiivisessä yhteiskunnassa saadaan jäsentyneitä ja kokemusperäisiä vastauksia. Tutkimuksessa analysoidaan joukkoviestinnän luoman julkisuuden merkitystä asiantuntijaryhmien, päätöksenteon ja sen valmistelun, toimeenpanon sekä muun yhteiskunnallisen toiminnan kannalta. **Yhtäältä** kyse on median omasta kyvystä ja keinoista vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. **Toisaalta** kyse on yhteiskunnan muiden valtasektoreiden kyvystä ja keinoista edistää päämääriään median ja julkisuuden avulla.

Tutkimus tuottaa tietoa erityisesti siitä, miten yhteiskunnan eri sektorit mieltävät median vallan ja merkityksen oman alansa näkökulmasta. Tällainen mediaorganisaatioiden ulkopuolinen ”katse” mediaan ja journalismiin on aiemmissa tutkimuksissa haastanut hyödyllisellä tavalla journalismin omaa itseymmärrystä.

Tutkimus rakentuu neljästä kokonaisuudesta. **Tärkeimmän** tutkimusaineiston muodostavat suomalaisen yhteiskunnan eri valtasektoreiden edustajien yhteensä noin kuusikymmentä teemahaastattelua. **Toiseksi** haastatteluissa saatuja tietoja mediavaltaan liittyvistä käytännöistä ja käsityksistä arvioidaan media-aineistojen analyysien avulla. **Kolmanneksi** hankkeessa suunnitellaan ja toteutetaan kyselytutkimus, jolla testataan haastatteluissa saatuja tuloksia laajemmalla otoksella. Kysely on mahdollista uusina esimerkiksi kolmen vuoden välein. Näin voidaan seurata, miten eri yhteiskuntasektoreilla käsitykset mediasta vallankäyttäjänä ja vallankäytön välineenä muuttuvat. **Neljänneksi** hankkeessa luodaan kansainvälisen vertailun edellyttämiä tutkijakontakteja ja järjestetään tutkimuksen loppuvaiheessa kansainvälinen seminaari, jossa ulkomaiset tutkijat esittelevät oman maansa mediavaltaan liittyvää tutkimusta ja kommentoivat hankkeen tuottamia Suomea koskevia tuloksia.

2. Valta ja mediavalta, journalismi ja julkisuus

Yksi mediavaltaa koskevan keskustelun keskeisistä ongelmista on ollut käsitteellinen epäselvyys. Yhtäältä ei ole ollut yhteistä käsitystä siitä, millaisesta vallasta puhutaan, ja toisaalta mediaa, julkisuutta ja journalismia on käsitelty kuin yhtenä kokonaisuutena, vaikka vallankäytön analyysissä käsitteet olisi tärkeä erottaa toisistaan. Tässä tutkimushankkeessa käsitteellistä kenttää täsmennetään ainakin seuraavien neljän alakysymyksen avulla. Nämä täsmennykset pohjustavat empiirisen aineiston keräämistä ja analyysiä.

Ilmiselvä ja piiloinen valta. Tutkimuskirjallisuudessa esitetyt näkemykset yhteiskunnallisesta vallasta voidaan jakaa karkeasti kahteen. Yhtäältä vallalla tarkoitetaan jonkin tahon kykyä ja hallussa olevia resursseja saada aikaan haluamiaan seurauksia ja vaikuttaa toisten tahojen toimintaan. Tällaisessa valtakäsityksessä valta on ikään kuin *ilmiselvää* ja käyttäjänsä hallussa. Median kohdalla kyse voisi olla esimerkiksi siitä, miten

yhteiskunnan eri tahot pyrkivät käyttämään mediaa hyväkseen tavoitteidensa saavuttamiseksi.

Hieman toisentyypisissä valtakäsityksissä valtaa ei niinkään mielletä jonkin tahon kyvyksi tai resurssiksi, vaan vallan nähdään kietoutuvan vakiintuneisiin merkityksiin ja käytäntöihin. Kyse on vaikeammin eriteltävästä *piiloisesta* vallasta, vallan mikromekanismeista, jotka enemmän tai vähemmän huomaamattomasti sulkevat joitakin näkökulmia keskustelun ulkopuolelle, kutsuvat yksiä tahoja vallan sisäpiiriin ja jättävät toisia sen ulkopuolelle.

Tämä tutkimushanke lähtee liikkeelle ilmiselvästä vallankäytöstä ja yhteiskunnan sektoreista, jotka varmasti ovat yhteiskunnallisia vallankäyttäjiä. Tällaisesta tietoisesta vallankäytöstä tutkimuksessa edetään hienojakoisempiin vallankäytön muotoihin, toimintatapoihin ja rooleihin, jotka nekin määrittävät julkisuutta ja sen vaikutusta konkreettisiin yhteiskunnallisiin ratkaisuihin.

Valta päätöksenteon eri vaiheissa. Eri yhteiskuntasektoreiden ja median vallankäyttöä analysoidaan päätöksenteon eri vaiheissa. Miten päätöksentekijät toimivat suhteessa mediaan 1) ratkaisujen valmisteluvaiheessa, 2) päätösten julkistamisvaiheessa, 3) päätösten toimeenpanovaiheessa, ja miten he 4) reagoivat mediassa esitettyihin näkemyksiin ja median antamaan palautteeseen? On ilmeistä, että journalismilla ja medialla on erilainen merkitys kussakin näistä vaiheista. Esimerkiksi valmisteluvaiheessa medialla voi olla valtaa tuoda asia julkisen keskustelun ja kritiikin kohteeksi, mikä käy yksiin yksien tahojen tavoitteiden kanssa mutta voi olla ristiriidassa toisten tahojen tavoitteiden kanssa. Päätösten toimeenpanovaiheessa taas eri osapuolten tavoitteet ja valtaresurssit voivat olla kokonaan toisenlaiset.

Median ja journalismin vallat. Tutkimukseen liittyvissä haastatteluissa ja tutkimusaineiston analyysissä on tärkeä tehdä käsitteellinen ero median ja journalismin kesken. Mediassa on kyse joukkoviestinnästä ylipäätään, kun taas journalismi on tietty median osa, jonka toimintakulttuuriin sisältyy vallankäytön valvontaan, kansalaisten informointiin ja julkiseen keskusteluun liittyviä tavoitteita ja vaateita. Suurella osalla muuta mediaa tällaisia vaateita ei lähtökohtaisesti ole.

Vallan sektorit ja resurssit. Tutkimuksen tavoitteena on tuoda keskusteluun median vallasta kokemusperäistä todistusaineistoa, joka valaisee median konkreettista merkitystä yhteiskunnallisen vallankäytön eri sektoreilla ja eri vaiheissa. Valta perustuu aina joihinkin vallan resurssihin, kuten institutionaaliseen asemaan, rahaan tai tietoon. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan eri yhteiskuntasektoreita, joilla kullakin on omanlaisensa valtaresurssit ja omanlaisensa suhde julkisuuteen ja mediavaltaan.

3. Tutkimuksen aikataulu

Tutkimus käynnistyy syksyllä 2007 ja valmistuu syksyllä 2009.